

УДК: 37.091.33:001.895(4:477)

<https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-73-96-102>

ДМИТРО МАТІЮК

<https://orcid.org/0000-0002-1169-2896>

mdvdeutschlehrer@gmail.com

старший викладач

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

вул. Острозького, 32, м. Вінниця

НЕЛІНА ХАМСЬКА

<https://orcid.org/0000-0001-5567-9266>

nelina88@ukr.net

доцент

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

вул. Острозького, 32, м. Вінниця

КАТЕРИНА ПОЛЯНСЬКА

<https://orcid.org/0000-0002-7489-1534>

katya-10@ukr.net

викладачка

Вінницький національний медичний університет

імені М.І. Пирогова

вул. Пирогова, 56, м. Вінниця

ІННОВАЦІЙНІ ІДЕЇ РОЗВИТКУ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ НІМЕЦЬКОМОВНИХ КРАЇН ЄВРОПИ

У статті обґрунтовано актуальність упровадження ідей розвитку неперервної освіти німецькомовних країн Європи у вітчизняний освітній простір. Автори висвітлили необхідність творчого використання надбань розвитку освіти впродовж життя прогресивних європейських країн у систему освіти України з метою забезпечення відповідності її міжнародним стандартам, інтеграції в європейський освітній та науковий простір, удосконалення змісту, форм, методів неперервної освіти на інноваційних засадах, створення належних умов для самовизначення, самореалізації особистості.

Серед інноваційного досвіду формальної освіти зазначених країн науковці виокремлюють розвиток дошкільної освіти, а саме: популяризація STEM – освіти.

Розкрито прогресивні надбання щодо розвитку неформальної освіти: проаналізовано діяльність німецької громадської організації «Інститут імені Гете»: «Дитячий цифровий університет», «Німецький цифровий підлітковий університет», «Предметно-мовне інтегроване навчання».

Ключові слова: дуальна освіта, формальна освіта, визнання результатів неформальної та інформальної освіти, освіта впродовж життя, німецькомовні країни Європи.

DMYTRO MATIUK

Candidate of Pedagogical Sciences,

Senior Lecturer of the Department of German

Philology,

Vinnitsia Mykhailo Kotsyubynskiy

State Pedagogical University

Ostrozhsokho str., 32, Vinnitsa

NELINA KHAMSKA

Associate Professor,

Vinnitsia Mykhailo Kotsyubynskiy State Pedagogical

University,

Ostrozhsokho str., 32, Vinnitsa

CATHERINE POLYANSKA

Lecturer,

Vinnitsia National Medical University

named after Mykola Ivanovych Pirogov

Pirogova str., 56, Vinnitsa

INNOVATIVE IDEAS FOR THE DEVELOPMENT OF LIFELONG EDUCATION IN THE GERMAN-SPEAKING COUNTRIES OF EUROPE

The article substantiates the relevance of introducing the ideas of the development of lifelong education in the German-speaking countries of Europe into the domestic educational space. The authors highlight the need for creative use of the assets of the development of lifelong education of progressive European countries in the education system of Ukraine in order to ensure its compliance with international standards, integration into the European education and scientific space, the improvement of the content, forms, methods of lifelong education on the innovative basis, the creation of appropriate conditions for self-determination, self-realization of the personality.

The aim of the article is to highlight the innovative ideas of the development of lifelong education in the German-speaking countries of Europe as the basis for their implementation in the education system of Ukraine.

Based upon analysis, synthesis, system-structural, prognostic, scientific methods of research, innovative ideas for the development of lifelong education in the German-speaking countries of Europe and the possibility of creative use in the domestic education system have been highlighted.

Among the innovative experience of formal education in these countries, scientists single out the development of preschool education, namely the popularization of STEM-education. The article highlights the models of dual education in Germany, which is valuable for the reforming process of the national education system. The authors

consider the possibility of implementing the assets of the teacher training system for work in the inclusive environment («Career Planning Center», «International Office»).

The progressive assets regarding the development of non-formal education have been revealed: the activity of the German public organization «Goethe Institute» has been analyzed: «Children's Digital University», «German Digital Adolescent University», «Content-Language Integrated Learning».

In the format of informal education, attention is focused on functioning of innovative projects «IKOVET – validation of informal competencies of young people 2004 - 2006» and «DISCUSSION – European online platform for practice in lifelong learning 2013 – 2015». The areas of financial support for adult education in European institutions of higher education have been determined.

The article identifies promising directions for the extrapolation of the development of lifelong education in the German-speaking countries of Europe into the Ukrainian education system.

Key words: dual education, formal education, recognising the results of non-formal informal education, lifelong education, German-speaking countries of Europe.

Інтеграція вітчизняної системи освіти в світовий освітній та науковий простір зумовлює актуальність проблеми розвитку освіти впродовж життя. У нинішніх умовах особливої значущості набуває вивчення досвіду німецькомовних країн Європи щодо розвитку неперервної освіти. Її важливість зростає з огляду на глобалізаційні процеси, розвиток потенціалу людських ресурсів, гуманізацію, інтернаціоналізацію, демократизацію суспільства. Необхідність забезпечити рівень навчання громадян упродовж життя зумовлена стрімким розвитком інноваційних технологій у всіх сферах життя суспільства й неможливістю вітчизняної системи освіти забезпечити відповідний рівень навчання громадян упродовж життя для успішної професійної діяльності в суспільстві інновацій. Окрім того, вивчення прогресивного досвіду розвитку неперервної освіти німецькомовних країн Європи та впровадження його інноваційних ідей в освітній простір України забезпечить відповідність її міжнародним стандартам, сприятиме вдосконаленню системи вітчизняної освіти впродовж життя, створенню належних умов для потреб особистості в самовизначенні та самореалізації. Актуальність досліджуваної проблематики підсилюється низкою державних документів, зокрема Законом України «Про освіту дорослих», прийнятий Верховною Радою України у першому читанні (2023 р.). Цей документ є євроінтеграційний і «врегулює та систематизує відносини у системі освіти дорослих, забезпечує розвиток цього складника освіти на середньострокову перспективу» [18].

Проблематика неперервної освіти є предметом досліджень провідних вітчизняних науковців: О. Аніщенко, Р. Гуревича, І. Зязюна, Л. Лук'янової, Н. Ничкало, В. Олійника, Л. Сігаєвої та інших. Значні напрацювання з цього напрямку здійснено вченими німецькомовних країн Європи. Зокрема, К. Краус (K. Kraus) та А. Ледл (A. Ledl) розглядають вплив неперервної освіти на можливості побудови успішної кар'єри; П. Альхайт (P. Alheit) та Б. Даузьєн (B. Dausien) зосереджують увагу на взаємозв'язку неперервної освіти із розвитком особистісного та професійного потенціалу людини; Е. Горнік (E. Gornik) та К. Штеклер-Пенц (C. Stöckler-Penz) висвітлюють проблеми професійного вдосконалення шляхом постійного підвищення кваліфікації як важливу складову неперервної освіти.

Мета статті полягає у висвітленні інноваційних ідей розвитку неперервної освіти німецькомовних країн Європи як підґрунтя для їх впровадження в систему освіти України.

У процесі дослідження розвитку неперервної освіти в німецькомовних країнах нами виділено та проаналізовано ідеї формальної, неформальної та інформальної освіти.

Розглядаючи інноваційні ідеї формальної освіти, варто зосередити увагу на дошкільній, шкільній, професійній, вищій та інклюзивній освіті та освіті дорослих.

Заслуговує на увагу інноваційний досвід німецькомовних країн Європи із розвитку дошкільної освіти, а саме: популяризація STEM - освіти (S - science, T - technology, E - engineering, M - mathematics), STEAM - освіти (S - science, T technology, E - engineering, A- art, M- mathematics) та STREAM-освіти (S -science, T - technology, R – reading and wRiting, A- art, E - engineering, M-mathematics) [13]. Яскравим прикладом успішної реалізації цього напрямку є діяльність благодійного фонду «Будинок маленьких дослідників» (нім. «Haus der kleinen Forscher») [10]. З метою екстраполяції цього напрямку необхідна розробка навчальних програм, методичного забезпечення, перепідготовка фахівців. Окрім того, у системі дошкільної освіти цінним є досвід німецькомовних країн Європи щодо врахування потреб батьків стосовно тривалості перебування дитини в дошкільних установах.

На основі аналізу праць учених німецькомовних країн М. Бакса (M. Bax), Р. Дубса (R. Dubs), К. Крамера (C. Cramer) та вивчення досвіду роботи закладів загальної середньої освіти нами було окреслено питання ефективності цілоденного перебування дитини у школі, яка поєднує інтеграцію класно-урочної системи навчання та гурткової, що забезпечує розвиток індивідуальних здібностей дитини, її талантів та уподобань.

У напрямі реформування вітчизняної професійної освіти актуальним є впровадження інноваційних аспектів дуальної освіти. Як зазначають Р. Гуревич, М. Кадемія, Н. Опушко,

В. Фрицюк, стандартизованими моделями дуального навчання є інтеграція вищої освіти із професійною, із виробничою практикою.

Автори визначають дуальну освіту як «симбіоз теоретичної та практичної частин підготовки, коли необхідні знання студент одержує на базі університету, а опрацьовує їх на підприємстві (фірмі), з якою співпрацює заклад освіти» [17; с. 103]. У їхніх працях висвітлюються ключові принципи функціонування дуальної системи освіти, взаємозв'язок запитів ринку праці із пропозиціями закладів вищої освіти стосовно професійної підготовки майбутніх фахівців. Цінним є те, що навчання здійснюється у формальному навчальному середовищі та неформальному робочому середовищі [16, с. 9-10]. Н. Опушко виокремлює заходи, спрямовані на забезпечення якості дуальної освіти, а саме: управління процесами, що найкращим чином пов'язують і контролюють співпрацю ЗВО і компаній-партнерів, навчання викладацького складу методам зв'язку теорії і практики на семінарах і лекціях, різні процедури оцінювання співпраці за місцем навчання, набуття компетентностей студентами, які навчаються за дуальною формою навчання або рівня викладацької компетентності серед викладачів [20; с. 88-90]. Екстраполяція цього напрямку могла б сприяти якісній професійній підготовці майбутніх фахівців, яка відповідатиме вимогам вітчизняного та європейського ринків праці.

Вивчення досвіду роботи університетів німецькомовних країн (університет Ліхтенштейну та Цюріхський університету) доводить ефективність розвитку міжнародної співпраці у напрямі створення та реалізації «спільних освітніх програм» (англ. «joint-degree programmes»), поглиблення їх змісту, застосування інноваційних форм і методів роботи [8]. Саме тому варто активізувати міжнародну співпрацю у формі презентацій міжнародних освітніх програм, тренінгів, воркшопів, круглих столів, семінарів, вебінарів.

У німецькомовних країнах Європи, зокрема в Німеччині, Австрії, Швейцарії, Люксембурзі та Ліхтенштейні, велика увага приділяється розвитку інклюзивної освіти. З цього напрямку створено міцну законодавчу базу. Так, у третій статті основного закону (нім. «Grundgesetz», Artikel 3), у дванадцятій книзі соціального кодексу (нім. «Sozialgesetzbuch XII» – Sozialhilfe), закріплено право дітей із особливими потребами на освіту. У вступі до статті зазначено: «Ніхто не повинен зазнавати дискримінації через свої обмежені можливості» [15].

На основі дослідження розвитку інклюзивної освіти в німецькомовних країнах Європи проаналізовано діяльність школи «Erika-Mann-Schule in Berlin-Wedding», що працює як «школа для всіх дітей». Одним із ключових напрямів її діяльності є інклюзивна освіта. З-поміж учнів, які навчаються в цьому освітньому закладі, 8% потребують особливої педагогічної підтримки та підходу. Це багатонаціональна школа, її склад такий: діти із особливими потребами, обдаровані школярі, діти із забезпечених сімей, а також діти, чиї батьки є безробітними. Робота із дітьми з особливими потребами здійснюється на основі розробленого індивідуального навчального плану, а тому для дієвого партнерства педагогів і батьків організовується ознайомлення їх із переліком знань та вмінь, якими повинні оволодіти учні на кінець навчального року. У цій школі ефективною є постановка театральних вистав, що сприяє розвитку здібностей, мовної компетенції, навичок соціальної взаємодії, утвердження особистісного визнання та віри в себе [8].

Заслуговує на увагу вироблення чіткої системи підготовки вчителів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі. Головна мета - розвиток мислення, яке б сприяло креативному пошуку шляхів вирішення педагогічних проблем із цією категорією дітей. Це уможливить повноцінну участь їх у соціальних процесах, незалежно від віку, статі, етнічного, соціального походження та індивідуальних здібностей. У процесі фахової підготовки майбутніх педагогів передбачено формування вмінь та навичок організації командної роботи, методики проведення розмови, заохочення спілкування і взаємодії тощо.

Варто відзначити інноваційну діяльність «Центру планування кар'єри» (англ. «Career Service Center»), який функціонує на базі університетів і забезпечує якість підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності. Найбільш ефективними є проведення воркшопів, тренінгів з риторики, майстер-класів за різними напрямами діяльності. Окрім того, до роботи «Центру планування кар'єри» (англ. «Career Service Center») залучаються досвідчені роботодавці, які активно співпрацюють зі студентами під час проходження практики.

Цінним надбанням німецькомовних країн Європи із підготовки майбутніх учителів до роботи з дітьми з особливими потребами є залучення їх до проходження зарубіжної практики або навчання через «Міжнародний офіс» (англ. «International Office») у закладах-партнерах. У процесі цієї роботи надається професійна допомога й вивчається прогресивний зарубіжний досвід. При цьому активно використовується дистанційна форма навчання: онлайн лекції та самостійна робота на основі методики змішаного навчання (англ. «blended-learning»).

Досягнення цих цілей передбачає розробку та тестування інструментів для відповідних цільових груп, перевірку можливостей їх ефективного функціонування, що дасть змогу людям із особливими освітніми потребами краще зрозуміти, як розвивати компетенції у процесі позаручної діяльності.

У напрямі розвитку неперервної освіти значущим є інноваційний досвід німецькомовних країн Європи із проблематики розвитку неформальної та інформальної освіти. На офіційному сайті «Національного агентства класифікацій» зазначено: «неформальна освіта – це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій» [7].

Перспективним напрямом екстраполяції в систему неформальної освіти України є досвід упровадження програм заохочення безробітних до підвищення фахової майстерності. Це реалізується шляхом забезпечення доступу до навчальних заходів з неперервної освіти (програма «Рухаємось далі, підвищивши кваліфікацію» (нім. «Weiter mit Weiterbildung») [2], що мотивує їх на перехід до активної професійної діяльності. Окрім того, потребує впровадження у вітчизняний освітній простір інноваційний зміст та методи навчання проєктної діяльності щодо організації вечірніх курсів, курсів вихідного дня для людей, які працюють і прагнуть підвищити свою кваліфікацію, або змінити напрям професійної діяльності.

У процесі вивчення досвіду німецькомовних країн Європи щодо розвитку неформальної освіти проаналізовано діяльність німецької громадської організації «Інститут імені Гете» (нім. «Goethe-Institut»): «Дитячий цифровий університет» (нім. «Digitale Kinderuni») [7], «Німецький цифровий підлітковий університет» (нім. «Deutsche Digitale Junioruni») [10], «Предметно-мовне інтегроване навчання» (англ. «Content and Language Integrated Learning» («CLIL»)) [12].

«Дитячий цифровий університет» (нім. «Digitale Kinderuni») працює за прикладом класичного університету й передбачає навчання дітей віком від 8 до 12 років, з якими у віртуальному просторі працюють провідні професори університетів. У ньому функціонує три факультети: «Людина» (нім. «Mensch»), «Природа» (нім. «Natur»), «Техніка» (нім. «Technik») [9]. Під час навчання учні слухають лекції та виконують інтерактивні завдання з конкретних тем. Освітній процес здійснюється на основі застосування ігрових технологій навчання (гейміфікація). Наприклад, віртуальний «професор Ейнштейн» (нім. «Professor Einstein»), його помічники «Софі Шлау» (нім. «Sophie Schlau») та «робот JOWO» (нім. «Roboter JOWO») у доступній для дітей формі розкривають складні наукові явища методом гри. Це сприяє формуванню позитивної мотивації до навчальної діяльності та зміцнює їхній пізнавальний інтерес. Під час навчання розв'язуються оригінальні нестандартні завдання. Учніський успіх відзначається нагородами. Школярі можуть закінчити університет у статусі бакалавра (нім. «Bachelor»), магістра (нім. «Magister») та доктора наук (нім. «Doktor der Wissenschaften»), «професора» (нім. «Professor»). У «Дитячому цифровому університеті» формуються вміння та навички роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями навчання, які сприяють розвитку медіаграмотності (нім. «Mediakompetenz»), популяризації та успішному вивченню німецької мови [19, с. 139 - 140].

Успішна діяльність «Дитячого цифрового університету» (нім. «Digitale Kinderuni») стимулювала наступність навчання дітей, а тому був розроблений проєкт «Німецький цифровий підлітковий університет» (нім. «Deutsche Digitale Junioruni») для школярів віком від 12 до 14 років. Ураховуючи вікові особливості підлітків, у «Німецькому цифровому підлітковому університеті» (нім. «Deutsche Digitale Junioruni») створено такі факультети: «Робототехніка» (нім. «Robotik»), «Космос» (нім. «Raumfahrt»), «Природознавство» (нім. «Naturforschung»), «Енергетика» (нім. «Energie»), «Сталий розвиток» (нім. «Nachhaltigkeit»). Реалізація проєкту передбачає надання доступу для батьків, які можуть допомагати дітям під час навчання на одному із зазначених вище факультетів [7].

У закладах освіти німецькомовних країн особливої актуальності набула методика «Предметно-мовне інтегрованого навчання німецькою мовою» (англ. «Content and language integrated learning in German», «CLILiG»). Її сутність полягає в тому, що можливості вивчення німецької мови значно вдосконалюються шляхом інтегрованого підходу до навчання [12].

У німецькомовних країнах Європи велика увага приділяється розвитку культурної освіти (Б. Альтханс (Birgit Althans) та К. Аудем (Kathrin Audehm)). Зокрема, в Австрії створено інформаційний портал «Культура. Контакти. Австрія» (нім. «KulturKontakt Austria»), що популяризує творчі ідеї для шкіл із питань культурної медіації, презентаційні платформи для розвитку художньо-естетичного напрямку тощо [3]. У Швейцарії успішно функціонує «Швейцарська асоціація культурної освіти» (нім. «Der Verein Kulturvermittlung Schweiz», KVS). Її учасники презентують різні галузі культури, культурної освіти, навчання, результати наукових досліджень [5].

Заслугує на увагу інноваційна програма Німеччини «Культура робить тебе сильним. Альянси для освіти» (нім. «Kultur macht stark. Bündnisse für Bildung»), яка є найбільш потужною культурно-освітньою програмою в Євросоюзі. У рамках її реалізації організовуються заходи позашкільної культурної освіти дітей та молоді із неблагополучного освітнього середовища. Для них створюються умови, що забезпечують особистісний розвиток. Підлітки залучаються до різноманітної діяльності – участь у танцювальних гуртках, постановках театральних вистав, відвідування цирку, занять із візуального мистецтва тощо [4].

Інформальна форма здобуття освіти набуває широкої популярності серед людей і в системі неперервної освіти займає одне із провідних місць. Офіційний сайт «Національного агентства класифікацій» дає таке визначення цього поняття: «інформальна освіта (самоосвіта) – це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям» [15].

Для розвитку інформальної освіти в Україні цінним є досвід функціонування інноваційних проєктів «ІКОВЕТ – валідація неформальних компетенцій молоді 2004 – 2006» та «ОБГОВОРЕННЯ – Європейська онлайн-платформа для практики у навчанні впродовж усього життя 2013 – 2015» в німецькомовних країнах Європи. Метою цих проєктів є вдосконалення методів та інструментів визнання компетенцій, набутих молоддю із особливими потребами; розвиток стратегій того, як ці компетенції можуть систематично використовуватись в освіті; розробка модулів підготовки тренерів та викладачів до систематичного використання цих компетенцій.

У дослідженні С. Прийми наголошується на важливості розроблення інформаційної системи визнання результатів неформального та інформального навчання. Автор характеризує багатомовний «класифікатор європейських навичок, умінь, кваліфікації та професій» (англ. «European Skills, Competencies, Qualifications and Occupations»), спрямований на поєднання ринку праці та ринку освітніх послуг. Зазначений вище класифікатор містить опис 2942 професій (англ. «occupations»), 13485 навичок (англ. «skills») та інформацію про повний перелік кваліфікацій (англ. «qualifications»), що є затребуваними на європейському ринку праці [21; с. 38-39].

Заслуговує на увагу фінансова підтримка навчання дорослих в європейських закладах вищої освіти. Можливості, які надає Федеральний уряд Німеччини для організації освіти дорослих, висвітлено українською науковицею М. Дерновою. Серед найактуальніших є такі: бонус на освіту до 500 євро; підвищення гранту до 650 євро та 80 євро на місяць на книги дорослим, які мають професійну кваліфікацію; фінансування учасників освітнього процесу у магістерських курсах через програму позики (675 євро на місяць для одиноких людей, 1310 євро на місяць для одружених людей із двома дітьми); отримання ваучера на освіту для літніх людей – WeGebAU, ваучера-преміума (нім. «Prämiengutscheine»), відповідно до якого дорослі сплачують лише частину суми за навчання, а держава оплачує половину (максимум 500 євро), ваучера на освіту (нім. «Bildungsgutschein»), який спрямований на покриття витрат на подальше навчання з метою отримання роботи, здобуття необхідної кваліфікації, уникнення звільнення.

Варто відзначити, що дорослі, які навчаються в закладах освіти в Німеччині, отримують пільги на сплату податків (мають можливість отримати кошти, які вони витратили на навчання) [1; с. 34-36].

Отже, проведений аналіз теоретичних засад розвитку освіти впродовж життя та вивчення досвіду німецькомовних країн Європи уможливили розглядати цей процес як системне послідовне засвоєння здатностей особистості функціонувати в умовах швидкозмінного інформаційного суспільства. До перспективних напрямів екстраполяції розвитку неперервної освіти німецькомовних країн Європи в український освітній простір можна віднести модернізацію системи формальної освіти, а саме змісту дошкільної, шкільної, професійної, вищої, інклюзивної освіти; удосконалення системи неформальної освіти шляхом упровадження програм заохочення безробітних та людей, які працюють, до участі в програмах підвищення кваліфікації та фахової перепідготовки, використання досвіду організації міжнародних проєктів Гете-інституту («Дитячий цифровий університет» (нім. «Digitale Kinderuni»), «Німецький цифровий підлітковий університет» (нім. «Deutsche Digitale Junioruni») із використанням методу гейміфікації, застосування методики «Предметно-мовне інтегроване навчання німецькою мовою» (англ. «Content and language integrated learning in German», «CLILiG»)) з метою підвищення ефективності вивчення німецької мови, природничих дисциплін та математики, екстраполяції досвіду організації та проведення позашкільних заходів у сфері культурної освіти у німецькомовних країнах Європи; удосконалення системи інформальної освіти шляхом підготовки особистості до формування індивідуальної траєкторії неперервного професійного розвитку.

Література

1. Дернова М. Г. Фінансові інструменти підтримки навчання дорослих в європейських закладах вищої освіти. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. Випуск 2 (20). Київ, 2021. С. 31 – 40.
2. Bundesagentur für Arbeit. Weiterbildung für Ihr Personal. Zukunft für Ihr Unternehmen. URL: <https://www.arbeitsagentur.de/m/weiterbildung-qualifizierungsoffensive/> (Дата звернення: 28.12.2022).
3. Das Informationsportal «KulturKontakt Austria». URL: <https://www.kulturkontakt.or.at> (Дата звернення 15.01.2023)
4. Das Programm «Kultur macht stark. Bündnisse für Bildung». URL: <http://www.kulturmachtstark-sh.de/kultur-macht-stark/> (Дата звернення 15.01.2023)

5. Der Verein Kulturvermittlung Schweiz (KVS). URL: <https://www.kultur-vermittlung.ch/ueber-uns/> (Дата звернення 15.01.2023)
6. Deutsche Digitale Junioruni. URL: <https://www.goethe.de/ins/ua/de/spr/eng/jun.html> (Дата звернення: 04.01.2023).
7. Digitale Kinderuni. URL: <https://www.goethe.de/ins/ua/de/spr/eng/kin/kin/ueb.html> (дата звернення: 03.01.2023).
8. Erika-Mann-Grundschule. URL: <http://www.erika-mann-grundschule.com>
9. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. URL: https://www.gesetze-iminternet.de/gg/art_3.html (Дата звернення: 11.12.2022).
10. Haus der kleinen Forscher. URL: <https://www.haus-der-kleinen-forscher.de/> (Дата звернення: 17.12.2022).
11. Informal Competences and Their Validation (ICOVET). URL: <https://www.dji.de/en/about-us/projects/projekte/informal-competencies-and-their-validation-icovet/objectives.html> (Дата звернення: 19.01.2023).
12. MINT – Lernen mit CLIL. Deutsch integriert in den Sach- und Fachunterricht. URL: <https://www.goethe.de/de/spr/unt/kum/clg.html#:~:text=CLIL%20ist%20die%20Abk%C3%BCrzung%20von%20Content%20and%20Language%20Integrated%20Learning> (Дата звернення: 09.01.2023).
13. STEM vs. STEAM vs. STREAM: What's the Difference. URL: <https://www.niche.com/blog/stem-vs-steam-vs-stream/> (Дата звернення: 10.12.2022).
14. Zusammenarbeit mit der Universität Zürich besiegelt. Universität Liechtenstein. URL: <https://www.uni.li/de/neuigkeiten/zusammenarbeit-mit-der-universitaet-zuerich-besiegelt> (Дата звернення: 16.12.2022).
15. Види освіти. Національне Агентство Кваліфікацій. URL: <https://nqa.gov.ua/vidi-osviti/> (Дата звернення: 19.12.2022).
16. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Опушко Н. Р. Дуальна освіта в Німеччині: досвід, перспективи, можливості. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. Випуск 69. Вінниця, 2022. С. 7 – 11.
17. Гуревич Р. С., Опушко Н. Р., Фрицюк В. А. Дуальна система освіти – ефективний чинник реформування підготовки майбутніх фахівців. Лідери XXI століття. *Погляд у майбутнє: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції 22-23 жовтня 2022 р. / За заг. ред. Романовського О. Г. Х. : НТУ «ХП»*, 2022. С. 103 – 108.
18. Закон України «Про освіту дорослих». URL (проект): <https://mon.gov.ua/ua/news/vru-prijnyala-upershomu-chitanni-proyekt-zu-pro-osvitu-doroslih> (Дата звернення: 16.02.2023).
19. Матіюк Д. В. Розвиток неперервної освіти в німецькомовних країнах Європи (кінець ХХ – початок ХХІ століття): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Вінниця, 2020. 261 с.
20. Опушко Н. Р. Дуальна система професійної освіти в Німеччині: нормативно-правове забезпечення. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. Випуск 72. Вінниця, 2022. С. 87 – 92.
21. Прийма С. М. Інформаційна система визнання результатів неформального та інформального навчання. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. Випуск 1 (21). Київ, 2022. С. 34 – 47.

References

1. Dernova M. H. Finansovi instrumenty pidtrymky navchannia doroslykh v evropeiskykh zakladakh vyschtschoi osvity [Financial Support for Adult Learning in European Higher Education Institutions]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektivu*. Kyiv, 2021. Vyp. 2 (20). S. 31 – 40.
2. Bundesagentur für Arbeit. Weiterbildung für Ihr Personal. Zukunft für Ihr Unternehmen. URL: <https://www.arbeitsagentur.de/m/weiterbildung-qualifizierungsoffensive/> (application date: 28.12.2022) [in German].
3. Das Informationsportal «KulturKontakt Austria». URL: <https://www.kulturkontakt.or.at> (application date: 15.01.2023) [in German].
4. Das Programm «Kultur macht stark. Bündnisse für Bildung». URL: <http://www.kulturmachtstarksh.de/kultur-macht-stark/> (application date: 15.01.2023) [in German].
5. Der Verein Kulturvermittlung Schweiz (KVS). URL: <https://www.kultur-vermittlung.ch/ueber-uns/> (application date: 15.01.2023) [in German].
6. Deutsche Digitale Junioruni. URL: <https://www.goethe.de/ins/ua/de/spr/eng/jun.html> (application date: 04.01.2023) [in German].
7. Digitale Kinderuni. URL: <https://www.goethe.de/ins/ua/de/spr/eng/kin/kin/ueb.html> (application date: 03.01.2023) [in German].
8. Erika-Mann-Grundschule. URL: <http://www.erika-mann-grundschule.com> (application date: 12.12.2022) [in German].
9. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. URL: https://www.gesetze-iminternet.de/gg/art_3.html (application date: 11.12.2022) [in German].
10. Haus der kleinen Forscher. URL: <https://www.haus-der-kleinen-forscher.de/> (application date: 17.12.2022) [in German].
11. Informal Competences and Their Validation (ICOVET). URL: <https://www.dji.de/en/about-us/projects/projekte/informal-competencies-and-their-validation-icovet/objectives.html> (application date: 19.01.2023) [in English].
12. MINT – Lernen mit CLIL. Deutsch integriert in den Sach- und Fachunterricht. URL: <https://www.goethe.de/de/spr/unt/kum/clg.html#:~:text=CLIL%20ist%20die%20Abk%C3%BCrzung%20v>

- on%20Content%20and%20Language%20Integrated%20Learning (application date: 09.01.2023) [in German].
13. STEM vs. STEAM vs. STREAM: What's the Difference. URL: <https://www.niche.com/blog/stem-vs-steam-vs-stream/> (application date: 10.12.2022) [in English].
 14. Zusammenarbeit mit der Universität Zürich besiegelt. Universität Liechtenstein. URL: <https://www.uni.li/de/neuigkeiten/zusammenarbeit-mit-der-universitaet-zuerich-besiegelt> (application date: 16.12.2022) [in German].
 15. Vydy osvity. Natsionalne Agenstvo Kvalifikatsii. [Types of Education. National Agency on Qualifications.]. URL: <https://nqa.gov.ua/vidi-osviti/> (application date: 19.12.2022) [in Ukrainian].
 16. Hurevych R. S., Kademiia M. Yu., Opushko N. R. Dualna osvita v Nimetschtschyni: dosvid, perspektyvy, mozhyvosti [Dual Education in Germany: Experience, Prospects, Opportunities]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohika i psykhohohiia*. VDPV im. Mykhaila Kotsiubynskoho. Vinnytsia, 2022. Vyp. 69. S. 7 – 11. [in Ukrainian].
 17. Hurevych R. S., Opushko N. R., Frytsiuk V. A. Dualna systema osvity – efektyvnyi chynnyk reformuvannya pidgotovky maibutnikh fakhivtsiv [Dual education system is an effective factor in reforming the training of future specialists]. *Lidery XXI stolittia. Pohliad u maibutnie: Materialy VI Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii 22-23 zhovtnia 2022 r. / Za zah. red. Romanovskoho O. H. Kharkiv. : NTU «KhPI», 2022. 127 S. (S. 103 – 108).*
 18. Zakon Ukrainy «Pro osvitu doroslykh» proekt [The Law of Ukraine «On Adult Education». (project)]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/vru-prijnyala-u-pershomu-chitanni-proyekt-zu-pro-osvitu-doroslih> (Date of application: 16.02.2023).
 19. Matiuk D. V. Rozvytok nepererвної osvity v nimetskomovnykh kraiinakh Evropy (kinets XX – pochatok XXI stolittia) [Development of lifelong education in German-speaking countries of Europe (end of the twentieth – beginning of the twenty-first century)]: dys. ...kand. ped. nauk : 13.00.04. Vinnytsia, 2020. 261 s.
 20. Opushko N. R. Dualna systema profesiinonii osvity v Nimechchyni: normatyvno-pravove zabezpechennia [Dual system of vocational education in Germany: legal and regulatory framework]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohika i psykhohohiia*. VDPV im. Mykhaila Kotsiubynskoho. Vinnytsia, 2022. Vyp. 72. S. 87 – 92.
 21. Pryima S. M. Informatsiina systema vyznannia rezultativ neformalnoho ta informalnoho navchannia [Information System for Recognising Non-Formal and Informal Learning Outcomes]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy*. Kyiv, 2022. Vyp. 1 (21). S. 34 – 47.

УДК 374.14/268(14.4)

<https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-73-102-108>

НАДІЯ ОПУШКО

<https://orcid.org/0000-0002-3013-2675>
hmarka52@gmail.com

кандидат педагогічних наук, доцент,

докторант кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ АВСТРІЇ

Сучасна система професійної освіти і навчання зорієнтована на підготовку фахівців, які володіють не лише теорією, а й відповідними практичними навичками з обраного фаху. Дуальна освіта – це вдале поєднання теорії і практики, що дозволяє підготувати висококваліфікованих фахівців, які повністю готові до виконання професійної діяльності.

У статті представлені результати дослідження становлення та розвитку професійної освіти і навчання (ПОН) в Австрії, визначено особливості навчання за дуальною формою в різних типах професійних закладів освіти, встановлено особливості функціонування ПОН, які залежать від соціально-економічних, політичних і суспільних факторів.

На основі аналізу науково-педагогічної літератури вітчизняних і зарубіжних науковців, вивчення експертних оцінок з проблеми реалізації ПОН в австрійській системі освіти авторкою визначені умови здобуття професійної освіти за дуальною формою навчання в закладах освіти та на підприємствах, а також окреслені спільні та відмінні риси австрійської практики впровадження дуальної ПОН з країнами Європейського Союзу як загального освітнього простору.

Ключові слова: Австрія, дуальна освіта, професійна освіта і навчання, заклади освіти, загальноєвропейський освітній простір.

NADIYA OPUSHKO

Candidate of pedagogical sciences (Ph. D),
associate professor of pedagogy, vocational education and management of educational institutions
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
Ostrozshkoho str. 32, Vinnytsia